

Opleiding Spiritualiteit en Pastoraat

Studiegids 2009-2011

Het Titus Brandsma Instituut

Het Titus Brandsma Instituut is een onderzoeksinstituut voor de studie van spiritualiteit en mystiek, in 1968 opgericht door de Universiteit van Nijmegen en de Orde van de Karmelieten. In vele publicaties, de tijdschriften *Speling* en *Studies in Spirituality*, onderwijs in de spiritualiteit aan de universiteiten van Nijmegen, Rome en Zuid-Afrika en door middel van cursussen, studieweken en andere vormen van inoefening verspreidt men de opgedane inzichten. Er is een omvangrijke bibliotheek op het gebied van de spiritualiteit.

Inhoud

Spiritualiteit en pastoraat	4
Waarom een opleiding Spiritualiteit en Pastoraat?	4
Wat beoogt de opleiding Spiritualiteit en Pastoraat?	4
Voor wie is de opleiding bedoeld?	5
Toelatingseisen	5
Duur en zwaarte van de opleiding	5
Plaats en data	5
Kosten	6
Procedure voor toelating	6
Procedure voor voortgang tijdens de opleiding	6
Studieprogramma	7
Docenten	16

Spiritualiteit en pastoraat

Het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen biedt sinds september 2005 de opleiding Spiritualiteit en Pastoraat aan in de School voor Spiritualiteit. Deze opleiding start in september 2009 met een nieuwe groep.

Deze studiegids geeft nadere informatie over de opzet en de inhoud van de opleiding. Met vragen over de studie kunt u zich richten tot het secretariaat van de opleiding:

Mw. drs. W. Litjens
Titus Brandsma Instituut
Erasmusplein 1
6525 HT Nijmegen
Tel.: 024 - 361 21 62
E-mail: wendy.litjens@titusbrandsmainstituut.nl

Waarom een opleiding Spiritualiteit en Pastoraat?

Deze wereld is sterk veranderd. Adequaat functioneren in het pastoraat binnen de huidige maatschappelijke context vergt geheel andere vaardigheden dan decennia geleden. Een uniforme benadering voldoet niet meer; steeds meer groepen vragen om een op hen toegespitste benadering. Werken in het pastoraat vergt daardoor een groot scala aan vaardigheden en stelt hoge eisen aan de attitude. Spiritualiteit is een invalshoek om vorm te geven aan de vernieuwing binnen het pastoraat. Het lezen van mystieke teksten vanuit verschillende spirituele paradigma's en de actuele gebeurtenissen verdiept de betrokkenheid God-mens. Hierdoor kunnen we beter beantwoorden aan de hedendaagse eisen die aan goed pastoraat gesteld worden.

De lesstof staat uiteraard nooit los van het persoonlijk leven. Existentiële vragen klinken altijd door. Voor wie dat wil, biedt deze opleiding dan ook ruimschoots de gelegenheid om de doorwerking naar het persoonlijke leven te laten uitkristalliseren.

Wat beoogt de opleiding Spiritualiteit en Pastoraat?

De opleiding Spiritualiteit en Pastoraat stelt zich ten doel cursisten kennis te laten verwerven en vaardigheden en attitudes te laten ontwikkelen die voor de vormgeving van een goede pastorale praktijk van belang zijn. De kennis van de christelijke spirituele tradities wordt door de cursist vanuit verschillende perspectieven toegeëigend. Daarnaast komen de implicaties daarvan voor het eigen leven en dat van de pastorant aan bod in de vraag: hoe kan de spirituele dimensie tot bewustzijn komen en verhelderd worden? Dit is de mystagogische werking.

De volgende aspecten komen aan de orde.

- De belangrijkste elementen van spiritualiteit worden in een theoretisch en historisch kader geplaatst.
- Acht belangrijke spirituele paradigma's worden vanuit mystieke teksten in de diepte verkend.
- Deze spirituele paradigma's c.q. stromingen van spiritualiteit worden onderling vergeleken om meer zicht te krijgen op verschillen, overeenkomsten en op ieders eigenheid.
- Gekeken wordt naar de persoonlijke perceptie, mogelijkheden, weerstanden en beperkingen.
- Er wordt aandacht geschonken aan de eigen ervaring van de cursisten om meer inzicht te verwerven in de religieuze inspiratie en spirituele processen van henzelf en van de pastoraat. De focus daarbij ligt op het verkennen van de mystagogische functie van het pastoraat, in de zin van bewustwording van de relatie met God.

Voor wie is de opleiding bedoeld?

De opleiding Spiritualiteit en Pastoraat biedt additionele vorming aan

- priesters, diakens, pastoraal werkers, dominees in het pastoraat
- degenen die hen daarbij willen helpen (vrijwilligers)
- mensen die werken in kerkelijke instellingen.

Toelatingseisen

- De student werkt in de parochie of gaat dit op zeer korte termijn doen.
- De student is in staat om de digitaal aangeboden lesstof en de daarbij horende huiswerkopdrachten via de computer uit te voeren.
- De student is bereid eigen ervaringen in te brengen en daarover te praten.

Duur en zwaarte van de opleiding

De opleiding duurt twee jaar. Ieder jaar bestaat uit vier blokken van elk 6 bijeenkomsten, waarop er 's morgens en 's middags les is. De overige studietijd verricht men thuis. De studiebelasting bedraagt gemiddeld 10 à 12 uur per week, indien u geen tentamens aflegt. Wilt u tentamens afleggen dan moet u rekening houden met een studiebelasting van ongeveer 18 uur.

Plaats en data

De cursussen vinden op woensdag plaats (10.00 – 16.30 uur) in de periode van september tot juni.

's Ochtends worden de theoretische vakken gegeven en 's middags de practica. De locatie is het Titus Brandsma Memorial, Stijn Buysstraat 11, Nijmegen.

Kosten

De kosten voor de opleiding Spiritualiteit en Pastoraat 2009-2011 bedragen € 1.440,-- per jaar. De jaarlijkse opleidingskosten kunnen ineens worden voldaan of in twee of vier termijnen.

Procedure voor toelating

Indien u deze opleiding wilt volgen, kunt u dit met bijgevoegd formulier laten weten. U ontvangt van ons een bevestiging van uw aanmelding. Na sluiting van de inschrijftermijn (1 juni 2009) nodigen wij u uit voor een intakegesprek. Na dit gesprek ontvangt u een bindend studieadvies.

Procedure voor voortgang tijdens de opleiding

Ieder halfjaar vindt er een evaluatie plaats, waarin gekeken wordt naar de voortgang van de studie en eventuele knelpunten daarin. Aan het eind van het eerste jaar wordt de evaluatie gekoppeld aan een bindend studieadvies, betreffende de mogelijkheid tot voortzetting van de opleiding.

Studieprogramma

BLOK 1: VERKENNING VAN HET VELD

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Kees Waaijman/Hein Blommestijn*

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering van mystieke teksten en de mystieke omvorming die daarin wordt verwoord. Vertrouwd raken met belangrijke spirituele paradigma's en hun historische situering.

Inhoud: De Gesprekken van Cassianus zijn geloofsgesprekken, waarin het doel van de geestelijke reis wordt verwoord. In dit blok lezen we de Collationes (gesprekken) van Cassianus, om kennis te maken met een van de vroegste vormen van christelijke spiritualiteit: de woestijnmonniken en monialen.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

* *bijeenkomsten 4 en 5*

Thematiek: Inleiding in de spiritualiteit

Docent(en): Frans Maas

Doelstelling: Kennis en inzicht verwerven over de grondstructuur van het verschijnsel spiritualiteit. Daartoe komen thema's aan de orde als de veelvormigheid van het fenomeen, verschillende benamingen voor het verschijnsel spiritualiteit en definiëring van het veld 'spiritualiteit'. De inleiding biedt een referentiekader om het verschijnsel van de spiritualiteit historisch te kunnen situeren en stimuleert de reflectie op de eigen beleving.

Inhoud: De belangrijke paradigma's van het religieuze leven inclusief de grondvormen van spiritualiteit en grondwoorden waarin spiritualiteit ter sprake komt, worden gepresenteerd en toegelicht. Achtergronden worden uitgediept.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Godmenselijk betrekkingen gebeuren in het Woord

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: In het pastoraat is spreken over geloof iets persoonlijks en iets professioneels. Dat maakt het pastoraat zo bijzonder. Veel richtlijnen voor professioneel handelen zijn daarom niet zomaar toe te passen op het preken, een huisbezoek of het begeleiden bij belangrijke levensgebeurtenissen en/of het ontvangen van de sacramenten. Het ophelderen van theoretische lacunes en het bekijken van praktische vaardigheden rondom het spreken over geloofszaken, spelen zich dan ook af op persoonlijk én professioneel niveau. Cursisten leren een taalveld ontwikkelen, waarin de eigen ervaring adequaat kan worden beschreven en verdiept.

Inhoud: Vanuit een diversiteit van opdrachten wordt nader gekeken hoe iemand woorden vindt voor zijn spiritualiteit en hoe (non-)verbale opdrachten daarbij helpen. Hoe woorden of beelden zo gebruikt worden dat de persoon zich meer bewust wordt van zijn betrokkenheid op God.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 2: IN GESPREK MET DE SCHRIFT

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Hein Blommestijn

Doelstelling: Het verwerven van leesvaardigheid met betrekking tot mystieke teksten. Vertrouwd raken met de belangrijkste spirituele paradigma's en hun historische situering. Oog krijgen voor het mystieke omvormingsproces.

Inhoud: Het Testament van Franciscus laat ons zien hoe deze 'arme van Christus' het christendom doorleefde in een tijd van grote veranderingen.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Spirituele hermeneutiek

Docent(en): Huub Welzen

Doelstelling: Het verwerven van kennis en inzicht m.b.t. de spirituele hermeneutiek, zoals die ontwikkeld is op basis van de *lectio divina* en de *pardes*-formule, in gesprek met hedendaagse hermeneutieken. De lezing en overweging van de Schrift kunnen zien in de relatie tot het eigen leven.

Inhoud: De leespraxis in de verschillende spirituele tradities (boeddhisme, islam, jodendom, christendom); de grondstructuur van het spirituele leerproces (*pardes* en *lectio divina*); de hoofdfasen van *lectio divina* (voorverstaan-lezen-doorwerking); de fasen van het eigenlijk leesproces (*lectio-meditatio-oratio-contemplatio*). Aan de hand van de *lectio divina* wordt de mystagogie van de Schriftlezing uitgediept.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: De Schrift als mystagoog

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: Door Schriftlezing kan de werking van Gods Woord in het eigen leven worden beseft en verhelderd.

Inhoud: Met elkaar spreken over het eigen confrontatieproces kan de bewustwording van de eigen geestelijke weg verder op gang brengen. Door onderlinge uitwisseling en door te kijken naar het confrontatieproces van anderen kan verdieping optreden. Uitdrukkelijk stilstaan bij de vraag waarom deze verdieping kan optreden.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 3: DE RUIMTE VAN HET VIEREN

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Frans Maas

Doelstelling: Leren lezen van mystieke teksten. Vertrouwd raken met de dynamiek van het mystieke proces.

Inhoud: De geschriften van Meister Eckhart geven bij uitstek inzicht in het mystieke omvormingsproces.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Liturgische spiritualiteit

Docent(en): Ad de Keyzer

Doelstelling: Het verkrijgen van het inzicht dat liturgie, vanwege haar mystagogische aspecten, de participanten aan het ritueel kan bemiddelen of begeleiden op hun geestelijke weg.

Inhoud: De specifieke benadering van het fenomeen liturgie vanuit de spiritualiteit vestigt onze aandacht op de betekenis van het ritueel als spiritueel omvormingsmodel. Wat zijn rituelen? Wat beogen zij met betrekking tot omvormingsprocessen? Aandacht schenken aan de inherente spanning tussen vormen van spiritualiteit en de beleving c.q. verwoording ervan. Aan de hand van de eucharistie en het getijdengebed worden mystagogische momenten die inherent zijn aan de liturgische vorm uitgediept: de zinswendingen die het innerlijk doel van de rite articuleren (de *ut*-zinnen in de *ordo missae*); het intrinsiek mystagogische in de tekstvoltrekking (de openingsriten van de eucharistie); de actieve deelname van de betrekking tussen God en de gemeenschap (de grondstructuur van de *ordo missae*); de werkelijkheidsbetrokkenheid van de liturgie (het *ite missa est*); de rol van de stilte (de rust in het psalmvers).

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Liturgie als mystagoog

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: De ervaren betekenis van de liturgie op je leven zal wisselend geweest zijn. Het ontstaan van zicht op wat daarvoor belemmerende en bevorderende factoren zijn.

Inhoud: In onderling gesprek nagaan wat invloed heeft op het ervaren van de liturgie. Werkzame en belemmerende factoren kunnen aan het licht komen. De persoonlijke levensloop en constitutie zullen daarin doorspelen. De liturgie en het liturgisch jaar zijn als een geestelijke weg, waarop je relatie met God steeds intensiever kan worden.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 4: HET GAAN VAN DE WEG

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Huub Welzen

Doelstelling: Het verwerven van leesvaardigheid met betrekking tot mystieke teksten. Vertrouwd raken met belangrijke spirituele paradigma's en hun historische situering.

Inhoud: Augustinus is een van de grootste spirituele paradigma's van het westen. In zijn Belijdenissen vertelt hij hoe hij gaandeweg ontdekte dat niet God in hem, maar hij in God leefde. De Gezochte leidt het zoeken naar God.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: De geestelijke weg

Docent(en): Hein Blommestijn

Doelstelling: Het verwerven van kennis en inzicht met betrekking tot het fenomeen geestelijke begeleiding. De bewustwording en verwoording van de eigen geestelijke weg. De vaardigheid (eigen) ervaringen op de geestelijke weg te analyseren en evalueren.

Inhoud: Een definiëring van het veld van de geestelijke weg, begeleiding daarbij en de relatie met onderscheiding der geesten; het verhelderen van de (uitgangs)situatie; vormen van interventie en hun functie; de betekenis van de evaluatie; toepassing van de theorie op de (eigen) geestelijke weg.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: De geestelijke autobiografie: de begeleide

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: Leren de eigen ontwikkelingen in het uitvoeren van pastorale taken te beschrijven en te communiceren. Leren luisteren en positief reageren op elkaars verhaal. Taalgevoeligheid vergroten. Een (geestelijke) autobiografie is inherent gericht op de vraag: wat is wezenlijk? Hoe komt dat aan het licht? Hoe ziet mijn roeping er uit?

Inhoud: Zelf schrijven van autobiografische fragmenten. Deze worden onderling uitgewisseld. Met enkele richtvragen (invloed van anderen, omslagmomenten, je geloof, etc.) wordt hierop gereflecteerd. Door het gesprek hierover ontstaat meer zicht op het eigen leven als een geestelijke weg en ontvouwt zich langzaam de eigen roeping.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 5: HET GESPREK MET GOD

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Kees Waaijman

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering en de mystieke diepte van teksten, en vertrouwd raken met de belangrijkste spirituele paradigma's en hun historische situering. Het mystieke omvormingsproces leren verstaan.

Inhoud: In dit blok lezen we fragmenten uit de Navolging van Christus van Thomas van Kempen om de beweging van de Moderne Devotie beter te leren kennen. De Moderne Devotie is een van de belangrijkste vernieuwingsbewegingen in de kerkgeschiedenis. Zij ging uit van leken.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Het omvormingsproces

Docent(en): Hein Blommestijn

Doelstelling: Zicht krijgen op de implicaties en consequenties van het aangaan van het godmenschelijk betrekingsgebeuren. In gesproken of geschreven teksten de articulering van de mystieke omvorming leren onderscheiden als een gelaagd proces.

Inhoud: Lezen van geselecteerde teksten en deze analyseren op de veelvormige gelaagdheid ervan. In de geschiedenis van de geestelijke lezing las men mystieke teksten op verschillende niveaus. Naast een letterlijke lezing kende men een geestelijke lezing. Kenmerkend voor een geestelijke lezing is dat de feitelijke lezer zich steeds op de een of andere manier inlaat met de tekst. Steeds weer wordt de vraag gesteld naar wat de tekst mij te zeggen heeft. De zeggingskracht van deze teksten op verschillende niveaus is van belang voor de pastorale praktijk.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Structuur van de begeleiding: de begeleider

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: Ontdekken welke zaken voor jouw pastoranten fungeren als wegwijzers op hun geestelijke weg. Op welk vlak ligt hun spirituele intelligentie en hoe ziet hun primordiale spiritualiteit eruit?

Inhoud: Eerst wordt gekeken naar de zaken die mij persoonlijk helpen in mijn gesprek met God en daarna naar die van de pastoranten. Welke aspecten intensiveren dit proces? Welke aspecten niet? Waarom niet bij mij en wel bij anderen? Wat blijken betrouwbare wegwijzers te zijn?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 6: ONDERSCHIEDING DER GEESTEN

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Frans Maas

Doelstelling: Vertrouwd raken met de belangrijkste spirituele paradigma's en hun historische situering. Het leren onderscheiden van de dynamiek van het mystieke proces.

Inhoud: Jan van het Kruis kan gezien worden als een trainer/supervisor voor mensen die in de huidige tijd hun geestelijke reis willen vormgeven. We lezen fragmenten uit zijn geschriften om de mystieke dynamiek ervan te verstaan.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Onderscheiding der geesten

Docent(en): Kees Waaijman

Doelstelling: Zicht krijgen op wat onderscheiding der geesten is, wat cruciale vragen en referentiepunten zijn, en wat van belang is om een proces van onderscheiding der geesten te voltrekken.

Inhoud: Onderscheiding der geesten beschouwen we als het innerlijk kompas van de spirituele reis. Dat geeft aanknopingspunten om uit de levenswandel van mensen af te leiden hoe zij met vallen en opstaan hebben geleerd om hun innerlijk kompas te lezen. De verschillende kanten van het gaan van de geestelijke weg worden belicht.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Omvormingsproces: onderscheiding

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: Leren om als pastor de wezenlijke rode draad te volgen.

Inhoud: Samen worden (ingebrachte) voorbeelden bekeken hoe een leven in het pastoraat zijn gerichtheid op het wezenlijke kan laten verdringen of vasthouden. Wat is dan nodig om toch op koers te blijven? Waarin vinden we dan betrouwbare richtingwijzers? Hoe zien we de werking van God in het alledaagse leven?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

BLOK 7: DE RUIMTE VAN DE TRADITIE

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Hein Blommestijn

Doelstelling: Zicht krijgen op de mystieke diepte van teksten en vertrouwd raken met de talige articulering van het mystieke proces.

Inhoud: Actie en contemplatie lijken onverzoenbare grootheden. De verschillende versies van het verhaal van Maria en Marta laten zien hoe men in de traditie met het spanningsveld actie-contemplatie omging.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Vorming en toe-eigening

Docent(en): Charles Caspers

Doelstelling: Leren onderkennen dát en hóe de verschillende scholen en tradities van spiritualiteit een structuur aanbieden om spirituele waarden en codes te trainen, voor de (om)vorming van het individu.

Inhoud: Het bekijken van verschillende structuren vanuit het oogpunt van de beoogde omvorming. Het fenomeen roeping en vorming uitdiepen. Inoefeningen en toe-eigeningsprocessen worden op wezenlijke aspecten uitgediept: deugdoefening en geestelijke oefeningen, gebed en mystiek.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Spirituele vorming: deugden en oefeningen

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: De inrichting van een eigen gebedspraktijk in het leven van alledag is een voorwaarde om echt pastoraal aanwezig te kunnen zijn.

Inhoud: In onderling gesprek onze ervaring van onze dagelijkse gebedspraktijk uitwisselen. Zijn dit vormen van training die passen bij mij als persoon, die mij ondersteunen in mijn pastoraal nabij zijn en pastoraal ondersteunen?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.30 uur.

BLOK 8: DE RUIMTE VAN DE GEMEENSCHAP

Mystieke tekstlezing

Docent(en): Jos Huls

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering en de mystieke diepte van teksten. Het leren onderscheiden van de talige articulering van het mystieke proces.

Inhoud: Dag Hammersjköld was secretaris-generaal van de Verenigde Naties, toen hij zijn dagboek Merkstenen schreef. We lezen Merkstenen om te leren verstaan hoe ‘de weg hem koos’.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Gemeenschap en gesprek

Docent(en): Inigo Bocken

Doelstelling: Leren zien dat aanwezigheid bij en gesprekken met anderen een wezenlijk onderdeel zijn van iemands geestelijke weg.

Inhoud: Contact met anderen en de ruimte waarin je bent, maken een spirituele oriëntatie mogelijk én dragen bij aan de verdieping ervan. Ze vormen – onder de juiste condities – een goede toetssteen voor die ontwikkeling. De proef omtrent de oprechtheid of waarde van een spirituele ontwikkeling ligt uiteindelijk in het handelen.

De leiding van de Geest binnen de gemeenschap wordt mystagogisch uitgediept bij paradigma's van *collatio* (de *collatio* bij Cassianus; het kapittel in de Karmelregel; de ervaringsuitwisseling bij de Zusters van Liefde; *revision de vie*), vormen van overleg en organisatie; gemeenschap en alleenzijn, gehoorzaamheidsvormen. De ruimte van de dialoog wordt verkend.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Gemeenschap als mystagogische ruimte

Docent(en): Ellie Smeekens en Leon Teubner

Doelstelling: Het gaan van de geestelijke weg is nooit een louter individuele aangelegenheid. De sociale dimensie is daar onderdeel van. Daarin zijn momenten van evaluatie aanwezig. De geloofsgemeenschap (parochie of gemeente) vormt praktische toets- en ijkmomenten. Maar ook werpt zij wellicht barrières op voor verdere geloofsontwikkeling.

Inhoud: Het gaan van de geestelijke weg is weliswaar grotendeels een innerlijk proces, maar het gaat (uiteindelijk) om een betrokkenheid op de uiterlijke wereld. Het gaat om ons handelen. Hoe evalueer je of je goed bezig bent? Het contact met anderen werkt soms sturend. De geloofsgemeenschap helpt ons te beseffen waar wij staan en hoe we dat beoordelen. Bouwen we evaluatiemomenten in? Wat maakt dat ik opensta voor vormen van feedback over wat goed gaat, wat ik geleerd heb, wat punten van twijfel zijn op mijn weg en welke zaken averechts (dreigen te) werken? Hoe kan de groep mij daarbij helpen?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.15 – 16.30 uur.

Docenten

Coördinatoren

Prof. dr. Hein Blommestijn, karmeliet, werd geboren te Alkmaar (1943). Hij studeerde spiritualiteit en psychologie in Parijs en Rome, waar hij promoveerde. Hij is wetenschappelijk medewerker van het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen en hoogleraar in de mystieke theologie aan de Universiteit Gregoriana te Rome. Hij is redacteur van *Studies in Spirituality*. Naast coördinator van de School voor Spiritualiteit is Hein Blommestijn ook docent binnen het ochtendprogramma.

E-mail: hein.blommestijn@titusbrandsmainstituut.nl

Telefoon: 024-3612162

Dr. Frits Mertens (1953) werd geboren in Sevenum. Hij studeerde cultuur- en godsdienstpsychologie te Nijmegen en volgde de opleidingen wetenschapsjournalistiek en groepstherapie. Hij promoveerde in 1991 op een longitudinaal onderzoek op het terrein van de zorg voor ouderen. Gedurende enkele jaren was zijn hoofdtaak methodiekontwikkeling voor zorgverlening aan (psycho-geriatrische) ouderen. Vanaf 1995 is hij medewerker van het Titus Brandsma Instituut, met als aandachtsveld ouder worden en spiritualiteit.

E-mail: frits.mertens@titusbrandsmainstituut.nl

Telefoon: 024-3612162

Docenten

Dr. Inigo Bocken werd geboren in Schoten/Antwerpen (B) in 1968. Hij studeerde filosofie, godsdienstwetenschappen en mediëvistiek in Antwerpen en Leuven. Hij promoveerde in 1997 in Nijmegen op een proefschrift over Nicolaus Cusanus. Hij is wetenschappelijk medewerker van het Titus Brandsma Instituut Nijmegen, universitair docent cultuur- en religietheorie aan de faculteiten Religiewetenschappen en Theologie te Nijmegen, en senior onderzoeker aan het Centrum voor Ethiek van dezelfde universiteit.

Dr. Charles Caspers (1953 te Nijmegen) is theoloog-kerkhistoricus. In 1992 promoveerde hij in Utrecht op een proefschrift over de vroomheid in de late middeleeuwen. Momenteel is hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen, waar hij onder meer onderzoek verricht naar de geschriften van Thomas van Kempen. Samen met Peter Jan Margry publiceerde hij het vierdelige lexicon *Bedevaartplaatsen in Nederland* (1997-2004).

Dr. Jos Huls, karmeliet, is in 1960 in De Bilt geboren. Hij studeerde van 1979 tot 1988 theologie te Nijmegen, met specialisatie spiritualiteit. Hij deed twee jaar onderzoek over Dag Hammarskjöld in Upsala en Lund in Zweden en werkt nu aan een nieuwe vertaling van *Merkstenen*. Hij promoveerde op een proefschrift over de *‘Zeven manieren van minne’* van Beatrijs van Nazareth. Hij is redacteur van de series *Fiery Arrow* en *Flèche de Feu*. Hij is wetenschappelijk medewerker van het Titus Brandsma Instituut en hoogleraar in de mystieke theologie aan de Universiteit Gregoriana te Rome. Hij is coördinator van spirituality international (SPIRIN), een internationale web community van onderzoekers in spiritualiteit.

Dr. Ad de Keyzer werd in 1952 geboren te 's-Gravenhage. Van 1970 tot 1980 studeerde hij theologie aan de Katholieke Theologische Universiteit Utrecht, met als specialisatie liturgiewetenschappen. Hij werkte als docent liturgie aan het Nederlands Instituut voor Kerkmuziek en verrichtte voor het aartsbisdom Utrecht liturgische trainingen ten behoeve van pastores en vrijwilligers. Momenteel is hij medewerker van het Titus Brandsma Instituut, daarnaast is hij in dienst als pastoraal werker bij de zusters van J.M.J. te Den Bosch.

Prof. dr. Frans Maas (Turnhout 1946) studeerde theologie in Amsterdam en promoveerde bij E. Schillebeeckx in Nijmegen. Hij doceerde fundamentele theologie, dogmatiek en spiritualiteit te Tilburg en was als bijzonder hoogleraar vanwege de Radboudstichting werkzaam aan de Universiteit Utrecht. Momenteel is hij hoogleraar Spiritualiteit aan de Radboud Universiteit Nijmegen en onderzoeker aan het Titus Brandsma Instituut aldaar.

Drs. Ellie Smeekens (1960) studeerde theologie aan de Universiteit voor Theologie en Pastoraat in Heerlen. Zij specialiseerde zich in missionair pastoraat en verbleef hiervoor twee jaar op de Filippijnen. Zij was ruim 6 jaar werkzaam als bedrijfspastor in Arnhem. Momenteel werkt ze als basispastor in de rk Emmausparochie van Arnhem-Zuid, met als belangrijkste aandachtspunten: presentie in een oude stadswijk en diaconie. Zij volgde van 2005 – 2008 de opleiding Geestelijke Begeleiding aan het Titus Brandsma Instituut.

Drs. Leon Teubner, (Amsterdam 1953), studeerde theologie en spiritualiteit. Hij is werkzaam als pastor in het basispastoraat en is als medewerker verbonden aan het Titus Brandsma Instituut voor cursussen over spiritualiteit en mystiek.

Prof. dr. Kees Waaijman, karmeliet, werd geboren in de Haarlemmermeer (1942). Hij studeerde filosofie en theologie. Hij promoveerde op *De mystiek van ik en jij* (1976) en schreef een commentaar op de psalmen (1979-1991). Hij heeft als aandachtsveld bijbelse spiritualiteit, joodse mystiek en theorievorming met betrekking tot spiritualiteit en mystiek. Vanaf 1974 is hij medewerker van het Titus Brandsma Instituut. Sinds 1989 is hij hoogleraar spiritualiteit aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Daarnaast is hij redacteur van *Speling* en *Studies in Spirituality*.

Dr. Huub Welzen, karmeliet, werd geboren te Spaubeek (1950). Hij studeerde theologie te Nijmegen, met als specialisatie exegese van het Nieuwe Testament. Hij volgde een supplementaire pastorale vorming en een opleiding voor het leiden van bibliodrama. Na zijn doctoraal was hij enkele jaren werkzaam als pastoraal werker. Van 1982 tot 1986 was hij in dienst bij ZWO. In 1987 promoveerde hij op het proefschrift *Lucas, evangelist van gemeenschap*. Vanaf 1991 is hij wetenschappelijk medewerker van het Titus Brandsma Instituut op het gebied van bijbelse spiritualiteit.